Omdat iedereen erbij **wint.**

Samen voor een lokaal alcohol- en drugbeleid

VAD

Colofon

Auteur
David Möbius, VAD

Verantwoordelijke uitgever
Paul Van Deun, Vanderlindenstraat 15, 1030 Brussel
© 2016

VAD, Vereniging voor Alcohol- en andere Drugproblemen vzw
Vanderlindenstraat 15, 1030 Brussel
T 02 423 03 33 | F 02 423 03 34 | vad@vad.be | www.vad.be

Inhoudstafel

LEGENDE

	TER INSPIRATIE
	TIP
	VOORBEELD
	CHECKLIST
	VEELGESTELDE VRAGEN

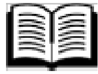
1. EEN LOKAAL ALCOHOL- EN DRUGBELEID: WAT, WIE EN WAAROM?

1.1. ARGUMENTEN VOOR EEN LOKAAL ALCOHOL- EN DRUGBELEID IN DE GEMEENTE OF STAD

Het welzijn, de gezondheid en de veiligheid van burgers staan bovenaan de agenda van Vlaamse steden en gemeenten. Het gebruik van alcohol, cannabis en andere illegale drugs zoals cocaïne, xtc en speed is in iedere Vlaamse stad of gemeente een realiteit. Hoewel het gebruik van *illegale drugs* zich vaak verborgen afspeelt, wordt een stad of gemeente er toch mee geconfronteerd: verkeersongevallen, vandalisme, gezondheidsproblemen, huiselijk geweld, productiviteitsverlies op het werk, straatdealers en vechtpartijen zijn maar enkele van de potentiële problemen waarmee een stad of gemeente te maken krijgt als gevolg van het gebruik van illegale drugs.

Wat betreft *alcohol* is het duidelijk dat de meeste burgers er op een verantwoorde wijze mee omgaan maar bij overlast, lawaaihinder, vandalisme, gezondheidsproblemen, acute probleemsituaties, etc. zal het lokale bestuur maatregelen willen treffen.
Lokale besturen zijn dan ook een evidente partner wanneer het aankomt op het aanpakken van de sociale gevolgen van alcohol- en druggebruik. Dit wordt internationaal eveneens bevestigd door de Prague Declaration, een statement opgesteld door vertegenwoordigers van lokale besturen en beleidsmakers, drugpreventiewerkers, -hulpverleners en –onderzoekers.

Vaak zijn acute probleemsituaties (bijvoorbeeld: incidenten op lokale fuiven, overlast op pleintjes of in parken, …) de reden om actie te ondernemen en te zoeken naar een snelle en concrete oplossing. Naast het inspelen op acute probleemsituaties vraagt een effectieve aanpak van de alcohol- en drugproblematiek echter ook om een **integrale aanpak**. Een dergelijke aanpak richt zich op alle factoren die van invloed zijn op gezondheid, veiligheid en opvoeding in samenhang met elkaar. Een integrale aanpak betekent bijvoorbeeld dat het alcohol- en drugbeleid zich niet alleen op individuele jongeren en probleemgebruikers richt, maar ook op hun omgeving. Het lokaal alcohol- en drugbeleid staat op die manier voor een langetermijnsaanpak in de gemeente op verschillende beleidsdomeinen. Het meerjarenplan van de gemeente schept de juiste bodem om een lokaal alcohol- en drugbeleid te laten groeien en zo het welbevinden van haar burgers en de leefbaarheid van hun omgeving te garanderen.

Voorbeelden van concrete aanleidingen voor de gemeente of stad:

- Enkele incidenten op lokale fuiven.
- De recente wetswijziging geen verkoop van alcohol onder de 16, geen sterkedrank onder de 18.
- De vraag naar lokale afspraken rond alcohol en andere drugs naar aanleiding van een vorming voor parkwachters.
- Apothekers uit de gemeente signaleren een verhoogde vraag naar psychoactieve middelen.
- Enkele druggerelateerde feiten die zich voordeden op een school.
- Signalen van bezorgde ouders in combinatie met een incident in het jeugdhuis.
- De recente aanwerving van een preventiewerker met als taak preventie alcohol en andere drugs naast andere taken zoals diefstalpreventie.
- De formele vraag naar een lokaal alcohol- en drugbeleid vanuit het jeugdbeleidsplan

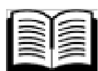
1.2. HET LOKAAL ALCOHOL- EN DRUGBELEID IS EEN WIN – WIN VOOR IEDEREEN

Het lokale bestuur kan via een lokaal alcohol- en drugbeleid tegelijk kort op de bal spelen én structurele maatregelen treffen. Iedereen op lokaal niveau heeft baat bij de aanpak van alcohol- en andere drugproblemen:

- Voor de **gemeente of stad** betekent dit minder overlast, een beter imago, een goede dienstverlening voor de inwoners, etc.
- Maar ook de **lokale partners** kunnen hun voordeel doen met betere afspraken, afstemming tussen sectoren, gezamenlijke acties, inspiratie uit good practices van anderen, kwaliteitsbevordering, etc.
- En niet te vergeten: de **inwoners** die met hun vragen of problemen terecht kunnen bij de gemeente of stad, die zich veilig voelen en ervaren dat de gemeente het welbevinden van de burgers voorop stelt.

De belangrijkste redenen om een lokaal alcohol- en drugbeleid uit te werken zijn:

- Lokale partners leren elkaar beter kennen, wat zorgt voor meer en een betere samenwerking (ook mbt andere thema's).
- Een gedeelde visie over de aanpak van de alcohol- en drugproblematiek wordt ontwikkeld waardoor er een breed gedragen en dynamisch beleid ontstaat met aandacht voor alle aspecten van de problematiek.
- Doelstellingen, prioriteiten en daaraan gekoppelde acties voor zowel de lange als korte termijn worden bepaald.
- Kostenbesparingen via een integraal beleid.
- Gebruikers vinden makkelijker de weg naar de hulpverlening.
- Het imago van de gemeente of stad wordt versterkt.
- Het veiligheidsgevoel van inwoners vergroot.
- Gezondheids- en sociale problemen en bijhorende kosten verminderen.
- Op basis van een lokale analyse kunnen er acties opgezet worden, specifiek voor de noden van uw gemeente.
- De lokale overheid staat dicht bij de bevolking en heeft instrumenten om kwaliteitsvolle preventie en hulpverlening uit te voeren.
- Zichtbare aandacht voor de gezondheid, het welzijn en de veiligheid van inwoners

Voorbeelden van positieve resultaten van een lokaal alcohol- en drugbeleid:

- Alle jeugdverenigingen ondertekenen het charter alcohol en drugs en werken een intern alcohol- en drugbeleid uit.
- Het aantal incidenten met jongeren op het lokale festival daalt.
- Lokale partners zijn op de hoogte van de nieuwste materialen, interessante vormingen en preventieve acties .
- Er wordt een draagvlak rond alcohol en andere drugs bij de lokale allochtone gemeenschap gecreëerd.
- Het aantal bezoekers op de online pagina 'Alcohol en andere drugs' binnen de website van gemeente stijgt.
- Bij lokale evenementen wordt tijdens de coördinatievergadering naast brandveiligheid en andere veiligheidsaspecten aandacht besteed aan alcohol- en drugpreventie (bijvoorbeeld: barbriefing op voorhand, verdelen van banners, ...).
- Er worden heel veel leerlingen bereikt met preventieacties op school.
- De gemeente verdeelt alcoholtesters binnen een geïntegreerde actie met de politie rond alcoholpreventie in het verkeer.

1.3. DE GEMEENTE OF STAD ALS REGISSEUR VAN HET LOKAAL ALCOHOL- EN DRUGBELEID

Omdat alcohol- en drugproblemen een hypotheek leggen op de ontwikkelingskansen van jongeren, op het welzijn van gezinnen, op de gezondheid van de gebruiker en op een veilige en leefbare stad of gemeente spelen lokale overheden een belangrijke rol bij de aanpak ervan. De aanpak van *druggerelateerde maatschappelijke overlas*t is ook een van de vijftien fenomenen die aan bod komen in de Strategische Veiligheids- en Preventieplannen.

Om deze problemen het hoofd te bieden, kan de gemeente zowel een voorwaardenscheppende of regiefunctie (zorgen voor afstemming, partners stimuleren en ondersteunen, linken leggen met verschillende beleidsdomeinen …) als een uitvoerende functie (zelf acties en projecten opzetten en maatregelen nemen) op zich nemen. De gemeente of stad speelt met andere woorden een prominente rol met betrekking tot het thema alcohol en andere drugs: zij staat als enige bestuur rechtstreeks in contact met de bevolking. Zij kan verschillende domeinen of sectoren samen brengen, acties zichtbaar maken, administratieve en financiële ondersteuning bieden, richtlijnen en maatregelen uitvaardigen en het lokale hulpverleningsaanbod in kaart brengen. Bovendien kan het lokale bestuur bestaande lokale en Vlaamse initiatieven rond alcohol- en andere drugproblemen en het voorkomen ervan versterken.

Maar een gemeente staat er niet alleen voor, ze beschikt over verschillende partners:

- **Lokale actoren**: professionelen en/of vrijwilligers uit verschillende sectoren die actief zijn in de gemeente of stad en signalen van organisaties en burgers opvangen. (zie 2.1.2 Stap 2: Het lokaal overleg is de motor van een lokaal alcohol- en drugbeleid)
- Lokale, intergemeentelijke preventiewerkers of regionale preventiewerkers die een expertise rond de drugthematiek hebben opgebouwd en weten hoe men planmatig en effectief aan preventie kan doen.
- **Lokale netwerken rond hulpverlening**, vroeginterventie, preventie en samenwerking met politie en justitie.
- **Provinciale overheid**: initiatieven rond vroeginterventie en preventie maar ook als mogelijke co-financierder.

Omdat het vrijmaken van extra middelen voor één gemeente niet steeds haalbaar is kunnen verschillende gemeenten samenwerken (intergemeentelijke samenwerking). In dit geval kan er één gedeelde drugpreventiewerker aangeworven worden voor de verschillende gemeenten. In Vlaanderen zijn in drie van de 5 provincies (Oost-Vlaanderen, Limburg en Vlaams-Brabant) intergemeentelijke preventiewerkers actief. Financiering gebeurt enerzijds door de lokale besturen anderzijds door de provincies. Het specifieke systeem verschilt van provincie tot provincie. Sommige zijn gedetacheerd naar de CGG's, andere hebben een eigen locatie.

1.4. VANUIT LOKALE ACTIES SAMENWERKEN AAN EEN LOKAAL ALCOHOL- EN DRUGBELEID

Alcohol en andere drugs hebben op lokaal niveau een directe link met het welzijn, de gezondheid en de veiligheid van burgers en de leefbaarheid van de gemeente of stad. Een lokaal alcohol- en drugbeleid dat integraal werkt over domeinen en sectoren heen beoogt een herhaling van de boodschap met effect op lange termijn. Een lokaal alcohol- en drugbeleid is dan ook bij voorkeur opgenomen als doelstelling in de **strategische nota van het meerjarenplan** (in het kader van de nieuwe beleid- en beheerscyclus voor gemeenten en OCMW) of gelinkt aan bestaande beleidsplannen van de gemeente of stad (cf. lokaal sociaal beleid, integraal veiligheidsbeleid, gezondheidsbeleid, horecabeleid, fuifbeleid, etc.).

2. Aan de slag met een lokaal alcohol- en drugbeleid

2.1. Stappenplan voor een lokaal alcohol- en drugbeleid

Dit stappenplan past de kennis en kunde van beleidsmatig werken op lokaal niveau toe op het thema alcohol en andere drugs. Via dit stappenplan kan er een **beleid rond alcohol en andere drugs op maat** van de gemeente of stad tot stand komen met effecten op korte én lange termijn.

Het opmaken van een lokaal alcohol- en drugbeleid impliceert:

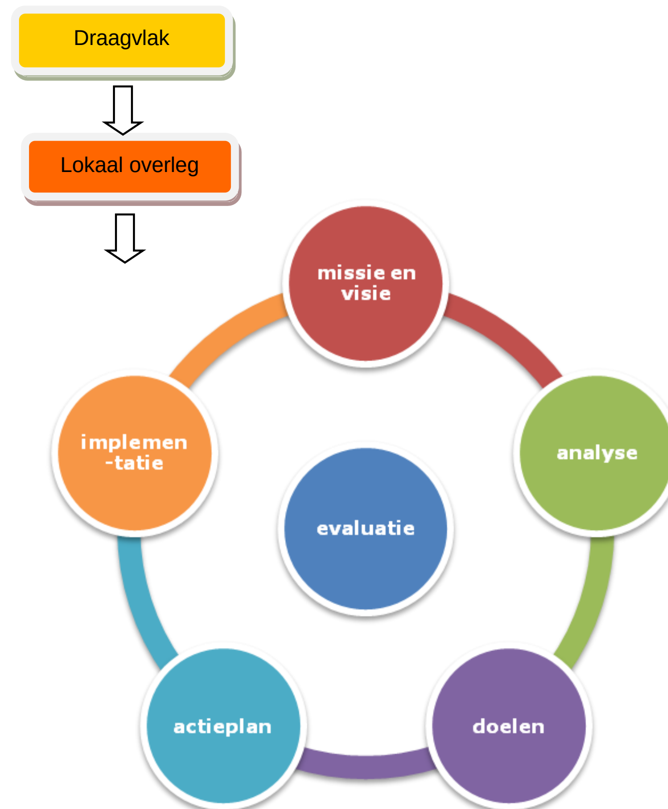
- Het mandaat van de gemeente of stad. Dit kan bijvoorbeeld via een beleidsdocument ondertekend door burgemeester en college, via een strategische doelstelling rond alcohol en andere drugs opgenomen in het meerjarenplan van de gemeente of stad in het kader van een integraal beleid of als onderdeel van het lokaal sociaal beleid.

- samenwerking met lokale partners en waar mogelijk met inspraak van de burgers zelf. (zie 3.1.2. Stap 2: Het lokaal overleg is de motor van een lokaal alcohol- en drugbeleid)

- Werken op vier actieterreinen: regels & handhaving, structurele maatregelen, informeren & sensibiliseren en vroeginterventie & eerstelijnszorg. (zie 2.1.6 Stap 6: Het actieplan brengt overzicht en een plan voor een lokaal alcohol- en drugbeleid)

- de principes van planmatig werken volgen.

Een lokaal alcohol- en drugbeleid is er voor het welzijn en de veiligheid van de inwoners en de leefbaarheid van de gemeente of stad. Het opzetten van een lokaal alcohol- en drugbeleid kent een logische opbouw en vraagt enige tijd. Zo kan er een effectief **beleid rond alcohol en andere drugs op maat** van de gemeente of stad tot stand komen met effecten op korte én lange termijn. Het stappenplan omschrijft een ideale cyclus met een logische opbouw. Het doorlopen van deze stappen of fasen vraagt enige tijd. Soms vereist de praktijk echter onmiddellijke actie maar ook dan is het nuttig om alle stappen minimaal te doorlopen.

- Stap 1: Draagvlak
- Stap 2: Lokaal overleg
- Stap 3: Missie en Visie
- Stap 4: Lokale analyse
- Stap 5: Doelen
- Stap 6: Actieplan
- Stap 7: Implementatie
- Evaluatie

2.1.1. Stap 1: Werken aan een breed draagvlak voor een lokaal alcohol- en drugbeleid

Een belangrijke voorwaarde om als preventiewerker aan de slag te gaan met een lokaal alcohol- en drugbeleid is het creëren van een draagvlak. Dit zowel bij:

- het lokale bestuur,
- de lokale partners,
- de inwoners zelf.

Het is nuttig om naast de vele andere gezondheidsthema's aandacht te vragen voor alcohol en andere drugs in de gemeente of stad. Het werken aan een draagvlak betekent de stad of gemeente warm maken voor de problematiek, werken aan kennis en bewustwording rond alcohol en andere drugs zodat men open kan staan voor de preventieve boodschap. Een breed lokaal draagvlak verhoogt bovendien de kans dat de acties vanuit het beleid ingang vinden en effect hebben.

Zelfs indien er al een draagvlak aanwezig is in de gemeente of stad, is het belangrijk om dit te onderhouden. Dat kan op verschillende manieren: via lokale media, debatavonden rond alcohol en andere drugs, een lokale studiedag, een persconferentie naar aanleiding van een actie, etc.

Inzetten op kwaliteitsvolle en deskundige communicatie (zie 2.1.7 Stap 7: Met de implementatie van het actieplan komt een lokaal alcohol- en drugbeleid tot leven) zal bovendien renderen doorheen de beleidsplanning en telkens opnieuw van pas komen:

- **In de beginfase** om aandacht te vragen voor het alcohol- en drugthema in de gemeente of stad.

- **Na de lokale analyse** om het rapport te verspreiden en het thema warm te houden.

- **Aan het einde van elke cyclus** om de resultaten van het beleid bekend te maken bij het brede publiek.

Tips voor creëren van draagvlak voor een lokaal A&D beleid

Tips en voorbeelden rond het creëren van een draagvlak rond alcohol en andere drugs bij lokale stakeholders

- De betrokkenheid van andere beleidssectoren bij alcohol- en drugbeleid is niet altijd vanzelfsprekend. Een alcohol- en drugbeleid kan voor hen echter ook een middel zijn om hun doelen te bereiken.
- Bijvoorbeeld: betere schoolprestaties (onderwijs), minder overlast (politie en veiligheid) en minder verkeersdoden (verkeersveiligheid). Een ander voorbeeld zijn late openingstijden in de horeca: deze zorgen niet alleen voor overlast in de nachtelijke uren maar hebben ook tot gevolg dat jongeren zich thuis 'indrinken', waardoor cafés omzet mislopen. Zo ontstaan gedeelde belangen en doelen.
- Ken je netwerk: intern (collega's), andere gemeenten
- Zoek van tevoren een aantal evenementen, congressen, uit: wie komen er en waar gaat het over?
- Spreek met personen van de gemeente of stad die in contact komen met de gevolgen van alcohol en andere drugs:
    - straathoekwerkers of buurtwachten uit specifieke wijken
    - eerstelijnswerkers: huisarts of CAW-medewerkers
    - de jeugdconsulent
    - OCMW medewerker
    - lokale politie
- Maak alle sectoren bewust van hun rol en hun winst
- Ga bij ontmoetingen af op je gevoel: positieve uitstraling komt over
- Zoek naar iets gemeenschappelijks, dat hoeft niet enkel werkgerelateerd te zijn.
- Alleen succesvol, als je je happy voelt: wat trek ik aan!
- Zorg voor een follow-up (doorgeven mail-adres, tips of artikel)
- Kom afspraken en beloften direct na (intern & extern)
- Hou personeelswisselingen bij en anticipeer daarop
- Absorbeer het nieuws

Tips en voorbeelden rond het creëren van **politiek draagvlak**

- Maak lokale beleidsmakers (zoals schepenen) duidelijk waar de problemen in de gemeente zitten, wat dit voor gevolgen heeft voor burgers en wat eventuele maatschappelijke effecten zijn. Geef daarbij aan wat een lokaal alcohol- en drugbeleid kan bijdragen om deze problemen het hoofd te bieden. Dit gebeurt best in een persoonlijk gesprek of bijeenkomst.
    - Kijk of algemene trends rond alcohol en andere drugs zich afspelen in de gemeente of stad
        - overlast bij nachtwinkels
        - indrinken voor het uitgaan
        - controle op de -16 wetgeving
        - alcohol en andere drugs in het verkeer

    - Kijk naar wat werkt en actueel is rond alcohol- en drugpreventie
        - Mix van maatregelen op lokaal niveau
        - Participatie van inwoners en lokale partners
        - Bewustwording rond de gevolgen van alcohol en andere drugs
        - Zichtbare acties
        - Informatie voor professionelen

- Agendeer alcohol en andere drugs op verschillende overleginitiatieven binnen de gemeente of stad (bijvoorbeeld rond veiligheid, armoede, gezondheid in het algemeen of zelfs de herinrichting van een wijk).
    - Cultuurraad, seniorenraad, jeugdraad, etc.
    - Overlegplatform rond gezondheid, veiligheidsoverleg, samenwerkingsinitiatieven Eerstelijnsgezondheidszorg (SEL), etc.

- Zoek de win-win argumenten voor de gemeente of stad en laat de meerwaarde van een alcohol- en drugbeleid zien voor de verschillende beleidsdomeinen en sectoren (cfr. integraal beleid)
    - kostenbesparingen via een integraal beleid
    - werken aan een sterk imago voor de stad of gemeente
    - kwaliteitsvolle service bieden aan lokale actoren en inwoners
    - zichtbare aandacht voor de gezondheid, het welzijn en de veiligheid van inwoners
    - inwoners vinden beter de weg naar de hulpverlening

- Zorg dat de schepen(en) zich betrokken voelen bij het thema. Hij of zij moet een zekere passie voelen voor de initiatieven en de meerwaarde ervan inzien. Sluit daarom aan bij de drijfveren, behoeftes en leefwereld van de schepen(en): waar wil hij of zij mee 'scoren'?
  Bijvoorbeeld: een schepen die zich wil inzetten voor de openbare orde zal waarschijnlijk geïnteresseerd in de bestrijding van overlast. Schepenen die zich inzetten voor goed onderwijs, zijn mogelijk meer onder de indruk van de hersenbeschadiging die alcohol op jonge leeftijd kan veroorzaken.
  Denk eraan: Concrete voorbeelden zijn meestal effectiever dan abstracte cijfers.

- Let op de timing. Sluit aan bij de besluitvorming van de gemeenteraad. Bijvoorbeeld in de periode dat de begroting besproken wordt, is er aandacht voor inhoudelijke thema's, beleidskeuzes en de verdeling van budgetten.

- Laat tijdens de uitvoering van het beleid regelmatig de concrete resultaten zien aan de betrokken beleidsmakers. Hierdoor blijft het thema onder de aandacht en creëer je momenten om bestuurders te enthousiasmeren en betrokken te houden. Sluit daarbij zoveel mogelijk aan bij de actualiteit en de punten die het meeste aandacht krijgen in de gemeente. Gebruik communicatiemiddelen die opvallen, snel de boodschap weergeven en verbeeldend zijn (zoals filmpjes of tekeningen).

- Wanneer er regionaal wordt samengewerkt is het belangrijk om niet te lang stil te blijven staan bij achterblijvers en twijfelaars. Stop uw energie liever in de voorlopers, want de praktijk bewijst: goed voorbeeld doet goed volgen. Beloon deze voorlopers met media-aandacht of zet ze op een andere manier in het zonnetje.

Tips en voorbeelden rond het creëren van een publiek draagvlak:

Publiek draagvlak wordt vooral gecreëerd door het hoe en waarom van het alcohol- en drugbeleid te communiceren naar de bevolking. Communicatie is een middel om publiek draagvlak te creëren, een voorwaarde voor een effectief beleid. Deze communicatie dient de volgende doelen te dienen:

- Het vergroten van de kennis over de ernst van de risico's van (problematisch) alcohol- en druggebruik: bewustwording daarvan bij het algemene publiek en bij specifieke doelgroepen.
- Het vergroten van de kennis over de inhoud van het alcohol- en drugbeleid en over wat hieraan ten grondslag ligt.
- Het informeren van het publiek over de resultaten van het beleid, bijvoorbeeld in de media.

Ook door het zoeken naar en het betrekken van lokale stakeholders in het lokaal overleg wordt het publieke draagvlak vergroot. Ook burgers zijn immers stakeholders van het alcohol- en drugbeleid. Door hen te betrekken kan het vertrouwen in het beleid en openbare diensten vergroot worden. Er wordt hen immers getoond dat ook hun wensen en meningen serieus genomen worden.

2.1.2. Stap 2: Het lokaal overleg is de motor van een lokaal alcohol- en drugbeleid

Het lokaal overleg vormt de motor van het lokaal alcohol- en drugbeleid. Het lokaal overleg wordt samengesteld met verschillende **betrokken partners** (stakeholders) uit de gemeente of stad. Vele lokale actoren (organisaties, …) werken reeds (rechtstreeks of onrechtstreeks) rond het alcohol- en drugthema. Vaak echter vanuit hun eigen invalshoek en context. Vanuit het lokaal overleg kunnen de verschillende stakeholder hun visie, aanpak en expertise op elkaar afstemmen om zo tot breed gedragen beleidsadviezen voor een lange termijn alcohol- en drugbeleid te komen. Deze groep zal dus belangrijke beslissingen en accenten voor zijn rekening nemen.

Wie zijn mogelijke lokale partners?

- Gezondheid: huisarts, apotheker, maatschappelijk werker, psycholoog van het CGG, CGG-preventiewerker alcohol en drugs, LOGO medewerker, spoedarts, …
- Welzijn: OCMW-medewerker, straathoekwerker, JAC- of CAW-medewerker, …
- Veiligheid en justitie: wijkagent, commissaris, …
- Vrije tijd: sportclubuitbater, toneelkring, seniorenraadslid, vertegenwoordiger van de ouderraad, gezinsbond-lid, …
- Onderwijs: leerkracht, schooldirectie, CLB-medewerker, …
- Jeugd: verantwoordelijke van het jeugdhuis, scoutsleider, …
- Uitgaan: cafébaas, barman, security, clubuitbater, festivalorganisator, peer support organisaties, …
- Lokaal bestuur: drugscoördinator, jeugdambtenaar, horecacoach, lokale preventiewerker, schepen, …
- Arbeid: lokale middenstand, bedrijvencentrum, …
- Burgers: afgevaardigde van buurtcomité, …

Wat zijn mogelijke kanalen om lokale partners te vinden?

- Adviesraden van de gemeente of stad
- Bestaande overlegplatforms of werkgroepen
- lokale gangmakers en hun netwerk
- oproep in de lokale krant
- de ouderraad van verschillende scholen
- via gekende sleutelfiguren uit de sectoren

Indien er al een overleg bestaat in de gemeente of stad dat aansluit bij het thema alcohol en andere drugs en waar men bovendien over tijd en middelen beschikt om te werken aan een lokaal alcohol- en drugbeleid, kan overwogen worden om met deze groep aan de slag te gaan. Zo nodig kan deze groep uitgebreid worden met andere relevante partners. Belangrijk is wel dat het overleg **werkbaar** blijft. Daarom wordt er vaak gewerkt met een stuurgroep die advies en goedkeuring geeft en daarnaast een of meerdere werkgroepen die aan de slag gaan.

- Een **grote groep** biedt als voordeel dat vele mensen bereikt worden en dat vele sectoren mee participeren. Het draagvlak is bijgevolg zeer groot. Het nadeel is dat een vergadering met veel deelnemers soms moeilijk werkbaar is, zodat er weinig concrete zaken kunnen beslist worden.

- Een **kleine groep** biedt het voordeel dat het vergaderen vaak efficiënter gebeurt en dat er makkelijker consensus omtrent acties en voorstellen bereikt wordt. Er moet dan wel over gewaakt worden dat het draagvlak groot genoeg blijft.

- Er kan ook voor een **combinatie** van beide systemen gekozen worden: regelmatig samenkomen met een kleine stuurgroep, die acties uitwerkt. Daarnaast kan af en toe een groot lokaal overleg samengeroepen worden. Hier worden dan de genomen voorstellen en acties besproken en wordt er een akkoord gevraagd.

Wanneer de groep is samengesteld is een van de eerste taken het uitklaren en definiëren van de verschillende rollen en verantwoordelijkheden van de deelnemers aan het overleg. Leden hebben immers andere achtergronden en komen uit verschillende werkcontexten. Een leerlingbegeleider zal een situatie met een druggebruikende jongere anders aanpakken dan een politieagent. Het zien en zelfs aanmoedigen van verschillen met respect voor elkaars mogelijkheden en grenzen zal ervoor zorgen dat er een veilig klimaat ontstaat. Het biedt ook de mogelijkheid aan de leden om vanuit hun deskundigheid te vertrekken. Maak samenwerkingsafspraken daarom zo concreet mogelijk, bijvoorbeeld in de vorm van een samenwerkingsprotocol. Besteed in elk geval aandacht aan de taakverdeling en de tijd die het project gaat kosten, tot op het niveau van benodigde personeelsuren. Zo voorkom je dat taken niet meer worden uitgevoerd omdat iemand bijvoorbeeld een andere functie krijgt.

Binnen het lokaal overleg is er een **lokale coördinator** nodig die de juiste sfeer oproept, iedereen motiveert en mogelijks problemen oplost. Een goede coördinator is een netwerker, heeft ervaring in projectmatig werken, kent de lokale gevoeligheden en stimuleert de groep. Deze coördinator is idealiter iemand van de gemeente of stad (bijvoorbeeld de lokale of intergemeentelijke preventiewerker) die wordt bijgestaan door de regionale CGG-preventiewerker alcohol en drugs.

Voorwaarden voor goede dynamiek in en betrokkenheid bij het lokaal overleg:

- Erkenning bieden aan de leden van het overleg:
    - Start het overleg vanuit de erkenning van de leden. Sommigen hebben een grotere betrokkenheid dan anderen
    - Schenk aandacht aan de 'return'. Het is deugddoend voor mensen als zij iets terugkrijgen voor hun inzet
    - positief bekrachtigen, persoonlijke vernoeming in publicaties, …
- Creëer een veilig kader waarin iedereen vrijuit zijn mening kan geven en ideeën aanbrengen:
    - ruimte om na te denken en verschillende meningen te delen
    - Belangrijk dat de partners elkaar regelmatig zien en samen rond de tafel zitten.
- Maak duidelijke samenwerkingsafspraken tussen de partners (zie 3.1.3 Stap 3: Een lokaal alcohol- en drugbeleid vertrekt van een gedeelde missie en visie)

2.1.3. STAP 3: EEN LOKAAL ALCOHOL- EN DRUGBELEID VERTREKT VAN EEN GEDEELDE MISSIE EN VISIE

De eerste opdracht van het lokaal overleg is het uitschrijven van een **missie** of intentieverklaring rond alcohol en andere drugs: waarom wil de gemeente of stad investeren in een lokaal alcohol- en drugbeleid. Een missie wordt breed geformuleerd, over beleidsaccenten heen. De tekst correspondeert idealiter met de algemene en brede missie van de gemeente of stad. In het Gemeentedecreet (2005) staat die als volgt omschreven: "het bijdragen tot het welzijn van de burgers en tot duurzame ontwikkeling van het gemeentelijk beleid op lokaal niveau".

Vervolgens werkt het lokaal overleg aan een gezamenlijke **visie**. De visie geeft een antwoord op de vraag hoe men kijkt naar alcohol en andere drugs. Belangrijk is dat deze visie vertrekt vanuit wetenschappelijke bevindingen en modellen rond middelengebruik, aangevuld met de eigenheid van de gemeente of stad en lokale accenten. Op die manier creëert de visie een duidelijk kader en mandaatafspraken:

- Wat verwacht het overleg van de leden en wat verwachten de leden van het overleg?
- Hoe situeert het overleg zich binnen de gemeente?
- Wat verwacht de gemeentelijke overheid van het overleg
- hoe engageert de gemeente zich om besproken thema's au sérieux te nemen?
- …

Het is belangrijk dat de visie reeds bij de opstart van de lokale werkgroep wordt uitgeklaard, anders zijn discussies in latere fases onvermijdelijk. Het is immers zo dat bij de start van een lokaal overleg heel wat mensen uit verschillende contexten bij elkaar zitten. Het hoeft dan ook niet te verwonderen dat de meningen bij aanvang nogal kunnen uiteenlopen. Politiemensen en hulpverleners bijvoorbeeld verschillen nogal eens van mening wanneer het aankomt op hoe een probleem best aangepakt kan worden. Maar ook professionals uit eenzelfde sector kunnen van mening verschillen. Vandaar dat het belangrijk is om een gezamenlijke visie uit te werken die ruimte laat voor elke werkcontext en waarbij de verschillende visies en houdingen van de partners een plaats vinden. Hou er ook rekening mee dat een visie geen statisch gegeven is maar van tijd tot tijd herbekeken dient te worden.

Zowel de missie als de visie van het lokaal overleg worden idealiter gedragen door het lokale bestuur. Deze missie en visie moeten bewaakt worden doorheen alle stappen van de cyclus. Een breed gedragen missie en visie zal kracht en motivatie geven aan het lokaal alcohol- en drugbeleid.

Ter inspiratie: Wetenschappelijk bevindingen en modellen rond middelengebruik

- Visietekst en standpunten VAD
- Richtlijnen verantwoord gebruik alcohol en andere drugs
- Relevante wetgeving
- Onderzoek
- Gezondheidsenquête
- Veilig en gezond uitgaan: Healthy Nightlife Toolbox.

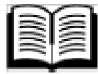
Checklist uitklaren van de missie

- Waar staat de gemeente voor?
- Wat is haar bijdrage aan haar omgeving?
- Is de missie richtinggevend voor het doen en laten van iedereen in de gemeente?
- Is de missie inspirerend en enthousiasmerend?

Checklist uitklaren van de visie

- Wat verstaan we onder drugs, druggebruik, drugmisbruik en problemen als gevolg van drugs?
- Wat is de opdracht van de gemeente of stad rond alcohol en andere drugs?
- Hoe kijken we naar gebruikers of verslaafden? Naar druggerelateerde overlast?
- Wat willen we bereiken met een lokaal alcohol- en drugbeleid?

- Voorbeeld Missietekst:

  "Het is de missie van Drugpunt Waas om te investeren in het welzijn en de gezondheid van de algemene bevolking. Enerzijds door het individu en de samenleving verantwoord en kritisch te leren omgaan met genotsmiddelen en anderzijds door problemen als gevolg van middelengebruik te voorkomen en door ondersteuning te bieden aan beginnende gebruikers en aan hun omgeving."

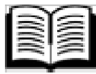
2.1.4. STAP 4: EEN LOKALE ANALYSE ALS BASIS VOOR EEN LOKAAL ALCOHOL- EN DRUGBELEID

Een gerichte analyse van de lokale situatie op vlak van alcohol en andere drugs biedt houvast voor het uittekenen van een beleid op maat in de gemeente of stad. Iedere stad of gemeente kent immers haar eigen dynamiek, heeft een eigen geschiedenis maar ook een eigen sociale en demografische samenstelling, economische realiteit, politieke waarden, … die allemaal een eigen aanpak vereisen om tot een gepaste aanpak van het lokale probleem te komen. Om de noden maar ook de aanwezige sterktes met betrekking tot middelengebruik te ontdekken in de gemeente of stad, wordt er een **lokale analyse** gemaakt. Een lokale analyse is idealiter gebaseerd op cijfergegevens én praktijkervaringen rond alcohol en andere drugs in de gemeente of stad.

Afhankelijk van lokale middelen kunnen hierbij 2 sporen gevolgd worden:

- *Vertrekkend vanuit een bepaald probleem of acute situatie:* de lokale analyse beperkt zich tot de concrete situatie en wordt verder uitgediept in de lokale werkgroep of het lokaal overleg. Dus: ook al wordt er een antwoord verwacht op korte termijn is het goed om een minimale analyse te maken zodat er een kwaliteitsvol antwoord kan geven worden om de situatie adequaat aan te pakken.
- *Een nieuwe, globale analyse uitvoeren:* Na goede globale analyse kan je langetermijnaanpak opstellen en beter proactief werken. Hiervoor dient wel voldoende tijd voorzien te worden (ongeveer 3 à 4 maanden voor een degelijke lokale analyse)

Ook voor een kleine gemeente is het aangeraden een minimale lokale analyse te doen om een beleid op maat te kunnen uitwerken. Dat betekent het inschatten van de aard en grootte van de problematiek, het aftoetsen bij de lokale betrokkenen en een korte probleemanalyse uitvoeren. Grotere steden kunnen ook gebruik maken van een monitor. Deze vorm van lokaal onderzoek verzamelt op systematische wijze kwalitatieve informatie over druggebruik via veldwerkers en kwantitatieve geregistreerde gegevens van de gemeente of stad.

Enkele voorbeelden van druggerelateerde gebeurtenissen of situaties die mogelijks problemen met zich meebrengen en naar voren kunnen komen uit een lokale analyse zijn:

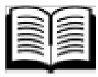
- overlast in de stationsbuurt, op pleintjes en in parken;
- de aanwezigheid van gebruikers en dealers in het straatbeeld;
- cafés, theehuizen of privépanden waar drugs verhandeld worden;
- overlast bij fuiven of andere evenementen;
- tussenkomst van politie bij geweld in het gezin ten gevolge van druggebruik;
- leegstaande of verwaarloosde panden die druggebruikers aantrekken;
- vragen van burgers of politie rond de doorverwijzing van mensen met drugproblemen;
- rondslingerende spuiten op pleintjes, parken;
- hangjongeren die gebruiken op openbare plaatsen met bijkomende onveiligheidsgevoelens in deze omgeving.

Welke informatie kan verzameld worden?

Sociale, economische en demografische factoren hebben allemaal een invloed op het druggebruik en de aanpak ervan in een bepaalde stad of gemeente. Ook de specificiteit van de setting, of het nu gaat om een stad die veel toeristen aantrekt, een haven- of studentenstad of een grensgemeente, speelt een grote rol.

Het wordt aangeraden om alle mogelijke data die betrekking hebben op druggebruik te verzamelen: algemene prevalentiecijfers maar ook persoonlijke en omgevingsfactoren. Het gaat dan om gebruikersprofielen, welke producten er voornamelijk worden gebruikt, waar en wanneer wordt er gebruikt, of er een goed hulpverleningsaanbod beschikbaar is, … Daarnaast is het ook belangrijk om de aanwezige sterktes en mogelijkheden binnen de stad of gemeente om het probleem aan te pakken te inventariseren.

Jammer genoeg beschikken we in Vlaanderen onvoldoende cijfermateriaal om het drugfenomeen op lokaal niveau te kunnen vatten. Wel zijn er heel wat cijfers op Vlaams of Federaal niveau beschikbaar. Deze cijfers kunnen een indicatie geven van de situatie op lokaal niveau. Via bijkomend kwalitatief onderzoek kunnen deze cijfers bij lokale stakeholders afgetoetst worden. Dit kan bijvoorbeeld door het organiseren van focusgroepen waarin lokale actoren betekenis geven aan de Vlaamse of Federale cijfers.

Voorbeelden van interessante lokale cijfers:

- *Patiëntenregistraties:* aantal alcohol- of druggerelateerde aanmeldingen bij het CAW of aantal spoedgevallen door alcohol- of drugmisbruik
- *Lokale politie:* aantal verkeersongevallen door personen onder invloed of aantal arrestaties omwille van openbaar dronkenschap
- VAD cijfers op Vlaams niveau: syntheserapport van Leerlingenbevraging, de studentenbevraging of het VAD-uitgaansonderzoek
- VAD-Factsheets
- *Databank lokaal bestuur:* aantal OCMW cliënten met een alcohol- of drugproblematiek of aantal aanvragen tot preventief materiaal op de preventiedienst
- *Voorzieningen in de gemeente of stad:* aantal cafés, scholen, jeugdverenigingen, sportclubs, nachtwinkels, verenigingen, etc.
- *Bestaande acties of evenementen:* festivals, de 100 dagenviering, carnaval, braderij, etc

Nuttige tools voor het maken van een lokale analyse:

- ECAT Quickscan: dit is een tool voor het maken van een lokale analyse rond alcohol in de gemeente. Ze bevat onder meer:
  - Theoretische en methodologische achtergronden
  - Stap-voor-stap gids
  - Korte vragenlijst voor lokale stakeholders
  - Richtlijnen voor het organiseren en uitvoeren van focusgroepen

- Korte vragenlijst illegale drugs voor lokale stakeholders (als aanvulling op de ECAT quickscan)

- ALAD simulatie (handleiding - simulatie): ALAD is een simulatieprogramma gebaseerd op de Vlaamse resultaten van de gezondheidsenquête van het Wetenschappelijk Instituut Volksgezondheid (WIV). Via dit programma kunnen cijfers op maat van de gemeente of stad gesimuleerd worden.

- Lokale monitors voor detailhandel of horeca. Deze monitors kunnen door lokale preventiewerkers gebruikt worden om systematisch na te gaan in welke mate de wetgeving op de verkoop van alcohol aan minderjarigen in hun stad of gemeente wordt nageleefd door de detailhandel en horecasector. Zij werken hiervoor samen met 15- en 16-jarige jongeren die in supermarkten, buurtwinkels, nachtwinkels
  - en cafés verifiëren of het voor hen mogelijk is om alcoholische dranken aan te kopen.
  - De monitor kan in dit kader bijvoorbeeld gebruikt worden om na te gaan of er nood is
  - aan meer informatie over de wetgeving rond de verkoop van alcohol aan minderjarigen.

De resultaten van de lokale analyse worden verwerkt tot een **rapport** dat een duidelijk beeld schetst van de lokale problematieken rond alcohol en andere drugs. Uit deze analyse kan het lokaal overleg dan prioriteiten kiezen: op welke doelgroepen zal men de focus leggen. Dit alles wordt vervolgens **teruggekoppeld naar het lokaal overleg** en kan naar het brede publiek gecommuniceerd worden om zo blijvende aandacht te vragen voor het thema.

Tips bij het uitvoeren van een lokale analyse:

- Voor kleine gemeenten met gelijkaardige profielen en weinig capaciteit voor doorgedreven analyses kan het interessant zijn om een bovenlokaal overleg te organiseren waarbinnen de analyse kan gebeuren.
- Probeer de verzamelde cijfers zoveel als mogelijk tot leven te brengen: Kloppen deze gegevens ook voor onze gemeente? Het heeft weinig zin om te blijven zoeken naar cijfers voor ieder klein detail. Werk met wat beschikbaar is en stop als je voldoende hebt om onderbouwde beslissingen te nemen.
- Koppel de analyseresultaten terug naar alle stakeholders (inclusief de inwoners van de gemeente of stad) en het bestuur.
- Gebruik de gevonden resultaten als indicatoren voor de evaluatie en/of monitoring van het lokaal alcohol- en drugbeleid.

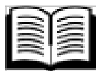
2.1.5. STAP 5: DOELEN - WAT HET LOKAAL ALCOHOL- EN DRUGBELEID WIL BEREIKEN

Vanuit de lokale analyse is nu duidelijk welke problematieken er leven binnen de gemeente of stad. In deze stap worden die resultaten omgezet naar prioritaire doelgroepen en bijhorende doelen. Wat betreft **doelgroepen** kan men een onderscheid maken tussen de uiteindelijke doelgroep en de intermediaire doelgroep: de personen via wie je de uiteindelijke doelgroep bereikt. Probeer de relevante kenmerken van de doelgroep(en) in kaart te brengen, zoals demografische kenmerken, motivatie en mogelijkheden en bereikbaarheid (via welke kanalen kan men deze doelgroep(en) bereiken?).

Vervolgens kan men **doelen** formuleren in het kader van het lokaal alcohol- en drugbeleid. Een doel zegt niet wat men gaat doen maar wel wat men wil bereiken (= de gewenste situatie). Er wordt een onderscheid gemaakt tussen einddoelen en tussendoelen. Einddoelen refereren naar het probleem (probleemanalyse) en tussendoelen sluiten aan bij de beïnvloedende factoren (determinantenanalyse). Vanwege de integrale aanpak lopen lokale alcohol- en drugprojecten het risico te omvangrijk te worden en hun doelgerichtheid te verliezen. Met concrete tussendoelen kan het risico hierop verkleint worden. Wees daarom realistisch en baken de ambities van specifieke acties en het globale beleid goed af.

Belangrijk is om de doelen SMART te formuleren (specifiek, meetbaar, acceptabel, realistisch, tijdsgebonden). De formulering van het doel is evenzeer belangrijk voor de evaluatie ervan.
Volgende vragen kunnen je hierbij helpen:

- Is het doel niet te algemeen geformuleerd? Probeer zo concreet mogelijk het effect dat je nastreeft te beschrijven
- Heb je nagedacht over hoe je achteraf voldoende kan weten of je acties effect gehad hebben?
- Is het doel haalbaar voor jezelf, de doelgroep, de organisatie en partners?
- Wanneer wil je je doel bereiken? Een doel dat 'ooit' gehaald moet worden is niet motiverend. Probeer een concreter streefdatum voor te stellen.

Voorbeelden van goed geformuleerde doelen:

- Einddoel: Alle jeugdbewegingen ontlenen minsten 1 keer per jaar de gemeentelijke fuifkoffer bij de preventiedienst.
- Tussendoel: Jeugdbewegingen weten dat er vanaf april 2011 een fuifkoffer beschikbaar is bij de preventiedienst.

- Einddoel: Minstens 3 ouderraden van de 5 gemeentelijke basisscholen hebben de infosessie rond alcohol en andere drugs gevolgd.
- Tussendoel: de lokale preventiewerker alcohol en drugs geeft 2 keer per jaar een infosessie voor ouders van kinderen in het lager onderwijs.

- Einddoel: 50% van de bereikte horeca-uitbaters ondertekent een intentieverklaring rond alcohol en andere drugs.
- Tussendoel: de lokale preventiewerker bereikt 75% van de gemeentelijke cafés en brasseries met een postercampagne.

- Einddoel: De kassabedienden van supermarkten en nachtwinkels weten dat het verkopen van alcohol aan min 16 jarigen verboden is en weten hoe ze kunnen omgaan met jongeren die ongewettigd alcohol willen aankopen.
- Tussendoel: De gemeente organiseert in het voorjaar een informatiemoment voor verstrekkers over de wetswijziging verkoop aan jongeren met een minimum van 10 deelnemers.

- Einddoel: Binnen de steekproef sporters uit 3 sportclubs in de gemeente kan 75% van sporters twee tips geven rond gezond sporten.
- Tussendoel: De preventiedienst organiseert een campagne gezond sporten voor alle sportclubs in de gemeente of stad die loopt van april tot juli.

2.1.6. Stap 6: Het actieplan brengt overzicht en een plan voor een lokaal alcohol- en drugbeleid

Omdat druggebruik en –problemen ontstaan vanuit een samenhang van verschillende factoren, is het onmogelijk om van de ene op de andere dag een gedragsverandering teweeg te brengen. Eens de doelgroep en doelen gekend zijn (zie 3.1.4 Stap 4: Een lokale analyse als basis voor een lokaal alcohol- en drugbeleid), kan men acties ontwikkelen.

Een lokaal alcohol- en drugbeleid bevat idealiter een mix van interventies op vier belangrijke **actieterreinen**:

- informeren & sensibiliseren
- regels & handhaving,
- structurele maatregelen en
- vroeginterventie & eerstelijnszorg.

Aangeraden wordt om verschillende interventies op meerdere terreinen in te zetten om te werken aan één probleem. Actie op elk afzonderlijk terrein is immers essentieel maar op zich niet voldoende om een effectief lokaal alcohol- en drugbeleid te voeren. Indien gewenst kan er voor elk van de actieterreinen een aparte werkgroep opgericht worden waarin nagedacht wordt over de mogelijke acties en afspraken in verband met de implementatie ervan. Specifiek acties vereisen immers specifieke kennis.

2.1.6.1. Informeren en sensibiliseren

Inwoners en intermediairen moeten geïnformeerd worden over de drugproblematiek. Enkel informeren en sensibiliseren is echter onvoldoende om verantwoord gedrag inzake alcohol en drugs te bewerkstelligen. Voorlichting heeft vaak immers pas effect in combinatie met andere interventies. Met informeren en sensibilisering worden de risico's van (overmatig) alcohol- en druggebruik overgebracht op de verschillende doelgroepen en worden vaardigheden aangereikt om het gedrag te veranderen.
Informeren en sensibiliseren is ook belangrijk om draagvlak (zie 3.1.1 Stap 1: werken aan een breed draagvlak voor een lokaal alcohol- en drugbeleid) te creëren bij de bevolking, intermediairen en lokale beleidsmakers.

2.1.6.2. *Regels/handhaving*

Het maken van (lokale) afspraken en regels en de controle erop is de tweede pijler van een lokaal alcohol- en drugbeleid. Voor het invoeren en intensiveren van regelgeving is draagvlak echter noodzakelijk. De kracht van goede regelgeving zit daarbij niet zozeer in het stellen van een regel als wel in de naleving en de handhaving ervan. Hoewel het strafrecht bij een integraal drugbeleid als ultimum remedium gezien wordt speelt het wel een belangrijke rol: preventie en zorg werken naar (potentiële) druggebruikers maar ook het aanbod van drugs dient aangepakt. Niet enkel inbreuken op de drugwetgeving (dealen, bezit/gebruik) vallen hier onder, ook geweldsdelicten en de zogenaamde verwervingscriminaliteit gepleegd door gebruikers om hun gebruik te kunnen financieren komen hier in beeld.
Ook de bestrijding van drugoverlast (zwerfspuiten, publiekelijk onder invloed zijn, herhaaldelijk aangesproken/lastiggevallen worden door dealers, …) moet op maat gebeuren. Denk daarbij aan maatregelen zoals het sluiten van horecazaken, acties vanuit politie/justitie en harm reduction initiatieven zoals spuitenruil.

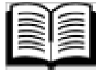
2.1.6.3. *Structurele maatregelen*

De verbetering van de omgeving en van de bredere context vormt de derde belangrijke pijler van het beleid. Structurele maatregelen zijn meestal niet alcohol- of drugspecifiek, maar dragen bij tot een betere werking van stad of gemeente in het algemeen en het creëren van een ondersteunende omgeving (een positief leefklimaat, open communicatie, openheid voor de initiatieven van jongeren, mogelijkheid tot inspraak, …). Op die manier wordt er voor een continu en effectief preventieaanbod op lange termijn gezorgd.

2.1.6.4. *Vroeginterventie & eerstelijnszorg*

Een integrale aanpak van de drugproblematiek heeft ook voldoende aandacht voor het zorgaspect, zowel voor laagdrempelige (MSOC) of kortdurende interventies (crisisopvang) als intensieve langdurende zorg (drugvrije therapeutische gemeenschap). Alcohol- en drugproblemen ontstaan immers vaak sluipend. Problemen vroegtijdig signaleren en vervolgens adequaat reageren kan voorkomen dat problemen verergeren en dat zwaardere zorg nodig is. Het tijdig signaleren van problematisch alcohol- en druggebruik kan daarnaast andere problemen aan het licht brengen. Problematisch middelengebruik kan daarenboven gepaard gaan met gezins-, relatie- en opvoedingsproblemen en psychische problematiek.

Ook in deze fase speelt communicatie een belangrijke rol. **Zichtbare acties** houden het draagvlak levend en geven dynamiek aan het beleid. De betrokkenheid van een schepen of burgemeester en ook persbelangstelling bij acties is steeds een meerwaarde. Slechts door het veelvuldig onder de aandacht brengen van een thema kan er belangstelling voor ontstaan. Eenmalige info leidt niet tot gedragsverandering of maatschappelijke aanvaarding van de beoogde boodschap (*meer info over communicatie in deel implementatie* – zie 3.1.7 Stap 7: Met de implementatie van het actieplan komt een lokaal alcohol- en drugbeleid tot leven*)*

Actievoorbeelden bij de vier actieterreinen voor een lokaal alcohol- en drugbeleid

- *Regels & Handhaving*: afspraken en de mogelijke controle erop
  - Afspraken met politie rond extra patrouilles in de wijk na klachten van overlast
  - Voorwaarden stellen bij het afleveren van vergunningen
  - Fuivenbeleid voeren in de gemeente
  - De subsidiering van jeugdhuizen en jeugdverenigingen koppelen aan het ontwikkelen van een TAD-beleid
  - Uitvoeren van de lokale monitor voor horeca en detailhandel

- *Structurele maatregelen:* verbetering van de omgeving en de bredere context
  - Meer verlichting op het speelplein om de sociale controle en het veiligheidsgevoel te bevorderen
  - Alternatief vervoer organiseren bij een festival
  - Inrichten van een online infopunt alcohol en andere drugs op de gemeentelijke website
  - Sociale activering en arbeidsactivering van druggebruikers
  - Zorgen voor een groter en aantrekkelijk niet alcoholisch aanbod (bijvoorbeeld www.meervanzonder.be)

- *Informeren & sensibiliseren*: informatie voor inwoners en intermediairen
  - Campagne -16 geen alcohol bij handelaars
  - Artikel in het gemeentelijke infoblad of een nieuwsbrief
  - Infoavond alcohol en andere drugs organiseren
  - Het terugkoppelen van inventarisaties en onderzoeken over de omvang en gevolgen van de problemen.

- *Vroeginterventie & eerstelijnszorg*: faciliteren van vorming, overleg en netwerking
  - Vorming voor medewerkers van het Sociaal Huis rond alcohol en andere drugs
  - Afstemming bevorderen rond alcohol en andere drugs binnen het LOK-overleg
  - Samenbrengen van lokale partners rond vroeginterventie
  - Het aanbieden van schriftelijk informatiemateriaal op locaties waar potentiële risicogroepen komen, zoals in de eerste- en tweedelijns gezondheidszorg.

2.1.7. Stap 7: Met de implementatie van het actieplan komt een lokaal alcohol- en drugbeleid tot leven

Met een goede implementatie staat of valt het lokaal alcohol- en drugbeleid. Een alcohol- en drugbeleid zonder degelijk implementatieplan is immers niet veel meer dan een dood document. Een doorgedreven planning van de verschillende stappen in het implementatieproces zijn noodzakelijk om de gewenste doelen van het beleid te bereiken. Dit implementatieplan verduidelijkt wie wat zal doen, wie verantwoordelijk is voor bepaalde acties, welke budgetten er voorzien zijn en binnen welk tijdskader bepaalde dingen moeten gebeuren. Indien nodig kan dit plan opgesplitst worden in individuele (jaar)plannen voor de verschillende betrokken stakeholders.

Tot nu toe werd het meeste werk geleverd achter het bureau of in de vergaderzaal. In deze fase treedt het beleid in de praktijk in werking en wordt het zichtbaar voor lokale partners en de inwoners. Houd wel rekening met vertragingen, uitval van collega's of intermediairen, besparingen, etc. Een goed beleid zal zich dus **flexibel** moeten opstellen en zijn plannen ook gaandeweg afstemmen op nieuwe situaties in de realiteit. Er kunnen zich evengoed opportuniteiten voordoen die men niet kan negeren. Het is dus van groot belang om tijdig de implementatie voor te bereiden en ze vooral nauwgezet op te volgen.
Acties die niet doorgaan kunnen misschien in een volgend jaar terug opgevist worden. Acties die slecht uitgevoerd werden leren iets voor een volgende initiatief. En acties die zeer geslaagd zijn kunnen verankerd worden in het lokaal alcohol- en drugbeleid als vast item dat ieder jaar in de planning wordt opgenomen. Belangrijk is dus om ook in deze fase voldoende te registreren wat er wel en niet goed loopt en zodoende de implementatie te evalueren. Daarom is het aanbevolen dat het lokaal overleg ook in deze fase nog regelmatig samenkomst om het implementatieproces te bespreken, te evalueren en eventueel bij te sturen.

Checklist bij de implementatie:

- Wie zal de interventies uitvoeren?
- Wie doet wat en binnen welk netwerk?
- Welke faciliterende of belemmerende factoren zijn er?
- Is de actie verenigbaar met normen en waarden en dagelijkse routines van de doelgroep?
- Is de actie goed te begrijpen en te gebruiken? Niet te complex?
- Is het effect zichtbaar voor de buitenwereld?
- Zijn er voldoende voordelen aan verbonden t.o.v. de huidige situatie?
- Is het haalbaar voor de uitvoerders om deze actie te realiseren?
- Wat werkt voor en wat werkt mogelijks tegen deze actie, de uitvoerders en de omgeving?

Tips voor de implementatie:

- Registreer wat er wel en niet goed loopt.
- Gebruik ondersteuningsmaterialen en acties die reeds hun nut hebben bewezen. Doe een pretest indien er met nieuwe materialen gewerkt wordt: test het materiaal of de actie uit bij een (representatieve) steekproef uit de doelgroep (bijvoorbeeld via een focusgroep). Aspecten die hierbij geëvalueerd kunnen worden:
    - Duidelijkheid van de boodschap
    - Mogelijke effecten bij de doelgroep
    - Tevredenheid met bepaalde aspecten van de actie
    - Negatieve en onverwachte neveneffecten
    - …

Communicatie

Belangrijk is dat het alcohol- en drugbeleid en de acties die hierbinnen genomen worden gepromoot worden door een duidelijke communicatie(campagne). Dit is van grote waarde om een draagvlak te creëren bij de lokale bevolking. Gerespecteerde (lokale) experten en opiniemakers kunnen hierbij een belangrijke rol spelen. Om de verschillende doelgroepen te kunnen bereiken wordt ook aangeraden om verschillende communicatiekanalen te gebruiken.

Communicatietips:

- *Pak communicatie zo professioneel mogelijk aan*
  Schakel een communicatieadviseur in en stel een communicatieplan op. Zonder goede communicatie wordt het lastig om draagvlak te krijgen.
- *Gebruik de belangstelling van de pers*
  Alcohol en drugs is vaak een onderwerp in de lokale en regionale pers. Nieuws over alcohol en drugs kan dan ook relatief eenvoudig *free publicity* opleveren, bijvoorbeeld naar aanleiding van een evaluatie, onderzoek naar ziekenhuisregistraties of handhavingcijfers. De publiciteit is 'gratis', maar er staat wel enige voorbereiding tegenover. Zorg ervoor dat degene die het woord voert, de boodschap duidelijk overbrengt.
- *Maak successen zichtbaar*
  Een goede mediastrategie zorgt ervoor dat inwoners en bestuurders zien wat het beleid oplevert. Zoek dus af en toe de media op om het draagvlak in stand te houden. Ook het organiseren van publieke debatavonden kunnen hiertoe bijdragen.
- *Gebruik communicatie om acties te versterken*
  Communicatie is niet alleen geschikt om draagvlak te creëren maar kan ook bijdragen aan de kracht van bepaalde acties. Via de media kunt u het onderwerp onder de aandacht brengen van bijvoorbeeld ouders, die een belangrijke rol spelen in de sociale omgeving van jongeren. Besteed aandacht aan een goede timing, bijvoorbeeld vlak voor de zomervakantie of rond carnaval.

2.1.8. EVALUATIE DOORHEEN HET LOKAAL ALCOHOL- EN DRUGBELEID

Evaluatie loopt als een rode draad doorheen het beleidsvormingsproces. Het is dus niet 'iets wat er achteraf nog even bijkomt'. Integendeel, het past binnen een planmatige aanpak, en is belangrijk binnen iedere fase. Zowel het lokaal overleg, de lokale analyse, de acties en de implementatie ervan dienen grondig geëvalueerd te worden.

We maken een onderscheid tussen proces- en effectevaluatie. *Procesevaluatie* zegt iets over hoe een bepaalde stap verlopen is, wat er goed en fout ging tijdens die fase. Een *effectevaluatie* gaat terug naar de tussen- en einddoelen die in het lokaal alcohol- en drugbeleid werden benoemd. Een goede evaluatie vraagt dus enige voorbereiding en tijd in het proces.

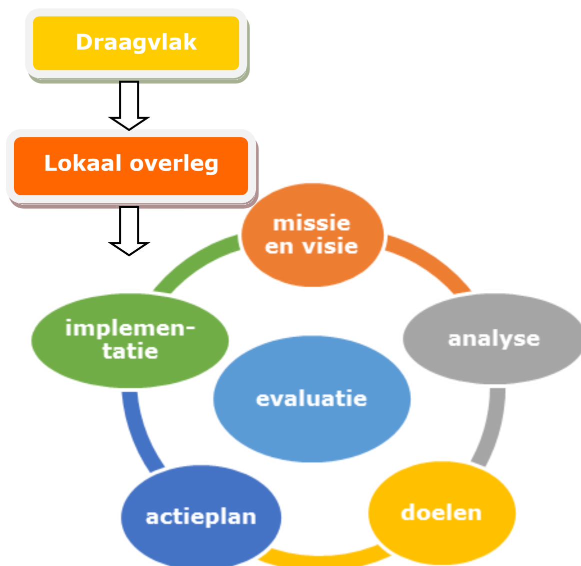
Een lokaal alcohol- en drugbeleid stopt niet na 1 actie of 1 jaar. De resultaten worden teruggekoppeld naar het lokaal overleg en opgenomen in het volgende beleidsplan. Zo ontstaat er continuering en duurzaamheid van het lokaal alcohol- en drugbeleid. Reden temeer om evaluatie als een significant onderdeel van het proces mee te nemen. Het loont de moeite om van bij het begin een aantal indicatoren te benoemen die aangeven of de actie zijn doel bereikt heeft en wanneer. Het is dan ook van groot belang dat alle partners deze indicatoren terdege monitoren. Indien de interventie positief geëvalueerd werd, kan men deze verankeren in het lokaal alcohol- en drugbeleid waardoor herhaling van de boodschap mogelijk wordt. Een degelijke evaluatie vereist dus ook het stellen van realistische doelen (zie 3.1.5 Stap 5: Doelen – wat het lokaal alcohol- en drugbeleid wil bereiken).

De resultaten van het lokaal alcohol- en drugbeleid zijn bovendien een goede aanleiding om opnieuw te werken aan het draagvlak. Communiceer ze naar het lokale bestuur en breng ze vervolgens naar het grote publiek. En dan begint de cyclus opnieuw…

Om richting te geven aan deze evaluatie werd er een monitoringsinstrument - ELAD: Evalueren van een Lokaal Alcohol- en Drugbeleid – ontwikkeld. Dit instrument reikt indicatoren aan om zowel de verschillende stappen van het beleidsvormingsproces als het proces in zijn totaliteit te kunnen evalueren. Het gaat met andere woorden over een instrument voor **procesevaluatie** dat het nodige houvast biedt om successen en knelpunten vroegtijdig op te merken, bij te sturen en aandachtspunten te formuleren. Het volledige monitoringsinstrument vindt je hieronder of door te klikken op **deze link**.

ELAD: Evalueren van een Lokaal Alcohol- en Drugbeleid

Evaluatie loopt als een rode draad doorheen het beleidsvormingsproces en is belangrijk binnen iedere fase hiervan. Zowel het lokaal overleg, de lokale analyse, de acties en de implementatie ervan dienen grondig geëvalueerd te worden. ELAD wil richting geven aan deze evaluatie door indicatoren aan te reiken om zowel de verschillende stappen van het beleidsvormingsproces als het proces in zijn totaliteit te kunnen evalueren. Het gaat met andere woorden over een instrument voor **procesevaluatie**. Deze procesevaluatie bestaat uit richtvragen die voor iedere stap binnen het beleidsvormingsproces een indicatie geven of aan alle aspecten werd voldaan. De richtvragen zijn een combinatie van de elementen zoals beschreven in het stappenplan 'Omdat iedereen erbij wint. Samen voor een lokaal alcohol- en drugbeleid' en de COMIQS standaarden. Dit zijn minimale en ideale standaarden waarover binnen de alcohol- en drugsector consensus werd bereikt en die als indicatoren gebruikt kunnen worden voor het monitoren en evalueren van preventie, behandeling en schadebeperking. Op deze manier kent ELAD kwaliteitseisen toe aan de verschillende stappen en kan er op eenvoudige manier nagegaan worden of het lokaal alcohol- en drugbeleid op een kwalitatieve manier tot stand is gekomen. Het biedt het nodige houvast om successen en knelpunten vroegtijdig op te merken, bij te sturen en aandachtspunten te formuleren.

- Stap 1: Draagvlak
- Stap 2: Lokaal overleg
- Stap 3: Missie en Visie
- Stap 4: Lokale analyse
- Stap 5: Doelen
- Stap 6: Actieplan
- Stap 7: Implementatie
- Evaluatie

Er werd voor gekozen om in dit instrument geen tools aan te reiken hoe er aan de kwaliteitseisen voldaan kan worden (bv. welke materialen, vragenlijsten, … te gebruiken). Voor deze tips en tricks verwijzen we graag naar het concept 'Omdat iedereen erbij wint. Samen voor een lokaal alcohol- en drugbeleid'. Voor sommige vragen kan dit rechtstreeks door te klikken op de desbetreffende vraag. Vervolgens wordt je onmiddellijk naar de juiste plaats in het stappenplan geleid.

Stap 1: Werken aan een breed draagvlak voor een lokaal alcohol- en drugbeleid

1. Er werd nagegaan of er zowel bij het lokale bestuur, de lokale partners als bij de inwoners zelf voldoende draagvlak is voor een lokaal alcohol- en drugbeleid.			
Volledig	Gedeeltelijk	Wordt aan gewerkt	Niet gedaan

1.1. Hoe gebeurde dit?

2. *Indien geen of onvoldoende groot draagvlak bij het lokaal bestuur:*

2.1. Weerstand bij het lokaal bestuur tegen het voeren van een lokaal alcohol- en drugbeleid werd in kaart gebracht.			
Volledig	Gedeeltelijk	Wordt aan gewerkt	Niet gedaan

2.1.1. Welke vormen van weerstand werden gedetecteerd?

2.2. Er werden stappen ondernomen om bij het lokaal bestuur een draagvlak te creëren (of het draagvlak te vergroten) voor een lokaal alcohol- en drugbeleid. Hierbij werd rekening gehouden met de factoren waartegen weerstand was bij het lokaal bestuur.			
Volledig	Gedeeltelijk	Wordt aan gewerkt	Niet gedaan

2.2.1. Welke stappen werden ondernomen om een draagvlak te creëren bij het lokaal bestuur?

3. Indien geen of onvoldoende groot draagvlak bij de lokale partners:

3.1. Weerstand bij de lokale partners tegen het voeren van een lokaal alcohol- en drugbeleid werd in kaart gebracht.			
Volledig	Gedeeltelijk	Wordt aan gewerkt	Niet gedaan

3.1.1. Welke vormen van weerstand werden gedetecteerd?

3.2. Er werden stappen ondernomen om bij de lokale partners een draagvlak te creëren (of het draagvlak te vergroten) over een lokaal alcohol- en drugbeleid. Hierbij werd rekening gehouden met de factoren waartegen weerstand was bij de verschillende lokale partners.			
Volledig	Gedeeltelijk	Wordt aan gewerkt	Niet gedaan

3.2.1. Welke stappen werden ondernomen om een draagvlak te creëren bij de lokale partners?

4. Indien geen of onvoldoende groot draagvlak bij de inwoners:

4.1. Weerstand bij de inwoners over het voeren van een lokaal alcohol- en drugbeleid werd in kaart gebracht.			
Volledig	Gedeeltelijk	Wordt aan gewerkt	Niet gedaan

4.1.1. Welke vormen van weerstand werden gedetecteerd?

4.2. Er werden stappen ondernomen om bij de inwoners een draagvlak te creëren (of het draagvlak te vergroten) over een lokaal alcohol- en drugbeleid. Hierbij werd rekening gehouden met de factoren waartegen weerstand was bij de inwoners.			
Volledig	Gedeeltelijk	Wordt aan gewerkt	Niet gedaan

4.2.1. Welke stappen werden ondernomen om een draagvlak te creëren bij de inwoners?

5. Conclusies

5.1. Wat liep er goed en welke acties kunnen er in de toekomst opgezet worden om het draagvlak voor een lokaal alcohol- en drugbeleid in jouw gemeente te vergroten?

Positief: Mogelijke acties om draagvlak te vergroten:

5.2. Welk van volgende opties reflecteert volgens jou het best de huidige stand van zaken over het creëren van een draagvlak voor een lokaal alcohol- en drugbeleid?

Volledig uitgevoerd	**Gedeeltelijk uitgevoerd**	**Wordt aan gewerkt**	**Niet uitgevoerd**

Stap 2: Het lokaal overleg is de motor van een lokaal alcohol- en drugbeleid

1. Alle lokale partners die rechtstreeks of onrechtstreeks met de alcohol- en drugproblematiek in aanraking komen werden waar nodig betrokken bij het lokaal overleg.			
Volledig	Gedeeltelijk	Wordt aan gewerkt	Niet gedaan

1.1. Wat werd er ondernomen opdat alle relevante stakeholders betrokken zijn?

1.2. Welke stakeholders ontbreken nog in het lokaal overleg?

2. De percepties en verwachtingen van de deelnemers aan het lokaal overleg werden uitgeklaard.			
Volledig	Gedeeltelijk	Wordt aan gewerkt	Niet gedaan

2.1. Op welke manier werden de percepties en verwachtingen binnen het lokaal overleg uitgeklaard?

2.2. Hoe werd er binnen het lokaal overleg rekening gehouden met deze verschillende verwachtingen?

3. Het engagement van de deelnemers aan het lokaal overleg werd geofficialiseerd (bv. een door alle lokale partners ondertekende engagementsverklaring).			
Volledig	Gedeeltelijk	Wordt aan gewerkt	Niet gedaan

4. De opzet en werking van het lokaal overleg wordt op vaste tijdstippen geëvalueerd.			
Volledig	Gedeeltelijk	Wordt aan gewerkt	Niet gedaan

4.1. Hoe gebeurt deze evaluatie?

5. Conclusies

5.1. Wat liep er goed en welke acties kunnen er in de toekomst opgezet worden om de werking van het lokaal overleg in jouw gemeente te verbeteren?

Positief: Acties om het lokaal overleg te verbeteren:

5.2. Welk van volgende opties reflecteert volgens jou het best de huidige stand over het lokaal overleg ikv lokaal alcohol- en drugbeleid?			
Volledig uitgevoerd	**Gedeeltelijk uitgevoerd**	**Wordt aan gewerkt**	**Niet uitgevoerd**

Stap 3: Een lokaal alcohol- en drugbeleid vertrekt van een gedeelde missie en visie

1. Binnen het lokaal overleg werden er een missie en visie over het lokaal alcohol- en drugbeleid uitgewerkt.			
Volledig	Gedeeltelijk	Wordt aan gewerkt	Niet gedaan

1.1. Wat werd er ondernomen om een missie en visie uit te werken?

1.2. Met welk resultaat als gevolg? (wat is de missie en visie?)

2. De missie en visie worden gedragen door het lokaal bestuur.			
Volledig	Gedeeltelijk	Wordt aan gewerkt	Niet gedaan

3. De missie en visie zijn in overeenstemming met de geldende wetgeving.			
Volledig	Gedeeltelijk	Wordt aan gewerkt	Niet gedaan

4. De missie en visie houden rekening met ethische principes. Bijvoorbeeld: een preventiedienst moet de rechten van de doelgroep beschermen, activiteiten voorzien die duidelijke voordelen hebben voor de doelgroep, geen activiteiten voorzien waarvan evidentie aantoont dat ze de doelgroep zouden kunnen schaden (bv. vermeerderen van druggebruik, stigmatisering van cliënten).			
Volledig	Gedeeltelijk	Wordt aan gewerkt	Niet gedaan

5. De missie en visie houden rekening met de doelstellingen van preventie: experimenteergedrag uitstellen, verantwoordelijk gedrag bevorderen, hulp aanbieden (vroeginterventie en behandeling) en schade beperken.			
Volledig	Gedeeltelijk	Wordt aan gewerkt	Niet gedaan

6. Conclusies

6.1. Wat liep er goed en welke acties kunnen er in de toekomst genomen worden om tot een gedeelde missie en visie te komen voor het lokaal alcohol- en drugbeleid?

Positief: Mogelijke acties om tot een gedeelde missie en visie te komen:

6.2. Welk van volgende opties reflecteert volgens jou het best de huidige stand van zaken over een lokaal gedragen visie en missie voor het lokaal alcohol- en drugbeleid.			
Volledig uitgevoerd	**Gedeeltelijk uitgevoerd**	**Wordt aan gewerkt**	**Niet uitgevoerd**

VAD

Stap 4: Een lokale analyse als basis voor een lokaal alcohol- en drugbeleid

1. Om de lokale analyse te maken werd gebruikt gemaakt van bestaande vragenlijsten, cijfers en onderzoeksmethoden.			
Volledig	Gedeeltelijk	Wordt aan gewerkt	Niet gedaan

1.1. Hoe gebeurde dit en welke bronnen en/of onderzoeksmethoden werden hiervoor gebruikt?

2. De sterke en zwakke punten (hiaten) in het huidige lokale preventieaanbod werden in kaart gebracht. Hierbij werd rekening gehouden met andere (kader)methodieken en beleidsplannen (bv. lokaal gezondheidsbeleid (Gezonde Gemeente), lokale veiligheidsplannen, lokaal vrijetijdsbeleid, …)			
Volledig	Gedeeltelijk	Wordt aan gewerkt	Niet gedaan

2.1. Welke hiaten in het huidig preventieaanbod werden vastgesteld?

3. Er werd een rapport met daarin de belangrijkste resultaten van de lokale analyse opgesteld.			
Volledig	Gedeeltelijk	Wordt aan gewerkt	Niet gedaan

4. Op basis van de lokale analyse werden prioriteiten voor het lokaal alcohol- en drugbeleid bepaald.			
Volledig	Gedeeltelijk	Wordt aan gewerkt	Niet gedaan

4.1. Hoe werden deze prioriteiten bepaald?

5. De resultaten van de lokale analyse werden teruggekoppeld naar het lokaal bestuur.			
Volledig	Gedeeltelijk	Wordt aan gewerkt	Niet gedaan

5.1. Op welke manier werden de resultaten teruggekoppeld naar het lokaal bestuur?

5.2. Wat waren de reacties van het lokaal bestuur op de resultaten van de lokale analyse?

6. De resultaten van de lokale analyse werden teruggekoppeld naar het lokaal overleg.			
Volledig	Gedeeltelijk	Wordt aan gewerkt	Niet gedaan

6.1. Op welke manier werden de resultaten teruggekoppeld naar het lokaal overleg?

6.2. Wat waren de reacties van het lokaal overleg op de resultaten van de lokale analyse?

7. De resultaten van de lokale analyse werden teruggekoppeld naar de inwoners (brede publiek) en/of doelgroep.			
Volledig	Gedeeltelijk	Wordt aan gewerkt	Niet gedaan

7.1. Op welke manier werden de resultaten teruggekoppeld naar het brede publiek en/of doelgroep?

7.2. Wat waren de reacties van het brede publiek/doelgroep op de resultaten van de lokale

analyse?

8. Conclusies

8.1. Wat liep er goed en welke acties kunnen er in de toekomst opgezet worden voor het uitvoeren van de lokale analyse en het terugkoppelen van de resultaten?

Positief: Mogelijke acties om de lokale analyse te verbeteren:

8.2. Er werd een gerichte analyse van de lokale situatie op vlak van alcohol en andere drugs gemaakt, gebaseerd op zowel (bestaand) cijfermateriaal (kwantitatieve gegevens) als op kwalitatieve gegevens. Op basis hiervan werden prioriteiten bepaald en de resultaten werden teruggekoppeld naar zowel het lokaal bestuur, de lokale partners als naar de inwoners (doelgroep).			
Volledig uitgevoerd	**Gedeeltelijk uitgevoerd**	**Wordt aan gewerkt**	**Niet uitgevoerd**

Stap 5: Doelen - wat het lokaal alcohol- en drugbeleid wil bereiken

1. De doelen van het lokaal alcohol- en drugbeleid zijn gebaseerd op de lokale analyse en stemmen overeen met de missie en visie op het lokaal alcohol- en drugbeleid.			
Volledig	Gedeeltelijk	Wordt aan gewerkt	Niet gedaan

1.1. Welke doelen werden er geformuleerd?

2. De doelen van het lokaal alcohol- en drugbeleid houden rekening met de doelstellingen van preventie: experimenteergedrag uitstellen, verantwoordelijk gedrag bevorderen, hulp aanbieden (vroeginterventie en behandeling) en schade beperken.			
Volledig	Gedeeltelijk	Wordt aan gewerkt	Niet gedaan

3. De doelen van de activiteiten van de preventiedienst zijn gebaseerd op een vooronderzoek en SMART geformuleerd.			
Volledig	Gedeeltelijk	Wordt aan gewerkt	Niet gedaan

4. Conclusies

4.1. Wat liep er goed en welke acties kunnen er in de toekomst opgezet voor het formuleren van de doelen voor (de acties binnen) het lokaal alcohol- en drugbeleid?

Positief: Mogelijke acties om de doelen beter te formuleren:

4.2. Welk van volgende opties reflecteert volgens jou het best de huidige stand van zaken voor het formuleren van de doelen voor (de acties binnen) het lokaal alcohol- en drugbeleid.			
Volledig uitgevoerd	**Gedeeltelijk uitgevoerd**	**Wordt aan gewerkt**	**Niet uitgevoerd**

Stap 6: Het actieplan

1. Het actieplan is gebaseerd op de resultaten van de lokale analyse.			
Volledig	Gedeeltelijk	Wordt aan gewerkt	Niet gedaan

2. Het actieplan bestaat uit een mix van acties op vier pijlers (informeren & sensibiliseren; regels & handhaving; structurele maatregelen en vroeginterventie & eerstelijnszorg).			
Volledig	Gedeeltelijk	Wordt aan gewerkt	Niet gedaan

2.1. Indien hier niet volledig aan wordt voldaan, binnen welk(e) pijler(s) werden er geen acties uitgewerkt?

3. Per pijler werden verschillende acties in het actieplan opgenomen.			
Volledig	Gedeeltelijk	Wordt aan gewerkt	Niet gedaan

3.1. Indien hier niet volledig aan wordt voldaan, binnen welke pijler(s) werd er maar één actie uitgewerkt?

4. De acties houden rekening met de specifieke eigenschappen van de doelgroep (bv. taal, activiteiten, boodschap, timing, aantal cliënten).			
Volledig	Gedeeltelijk	Wordt aan gewerkt	Niet gedaan

5. De doelgroep werd betrokken bij de ontwikkeling van de actie(s), interventie(s)?			
Volledig	Gedeeltelijk	Wordt aan gewerkt	Niet gedaan

5.1. Op welke manier werd de doelgroep betrokken bij de ontwikkeling van de acties en/of interventies?

5.2. Had het betrekken van de doelgroep een meerwaarde of net niet? (voor de doelgroep zelf?, voor de werkgroep?, …). Beschrijf.

6. Er is een duidelijke en realistische kostenraming van de geplande acties en de beschikbare financieringsstromen zijn voldoende om de kosten van de uitvoering ervan te dekken. Hierbij werd rekening gehouden met zowel menselijke, technologische en financiële middelen.			
Volledig	Gedeeltelijk	Wordt aan gewerkt	Niet gedaan

6.1. Geef aan hoe deze kostenraming werd opgesteld.

7. Het actieplan wordt gedragen door het lokaal overleg			
Volledig	Gedeeltelijk	Wordt aan gewerkt	Niet gedaan

7.1. Hoe werd er voor gezorgd dat het actieplan gedragen wordt door het lokaal overleg.

8. Bestaande acties (bv. interventies waarvan een handleiding beschikbaar is, acties die elders geïmplementeerd werden) werden aangepast aan de eigenheid van de lokale situatie (bv. kenmerken van de doelgroep).			
Volledig	Gedeeltelijk	Wordt aan gewerkt	Niet gedaan

9. Nieuw ontwikkelde of sterk aangepaste acties of acties bestemd voor een ruime verspreiding werden vooraf onderworpen aan een testfase. De bevindingen uit deze testfase werden gebruikt ter ondersteuning en optimalisering van de eigenlijke implementatie.			
Volledig	Gedeeltelijk	Wordt aan gewerkt	Niet gedaan

9.1. Wat was de conclusie van de testfase?

10. Conclusies

10.1. Wat liep er goed en welke acties kunnen er in de toekomst opgezet worden voor de ontwikkeling van een actieplan?

Positief: Mogelijke acties om het actieplan te optimaliseren:

10.2. Welk van volgende opties reflecteert volgens jou het best de huidige stand van zaken voor het opstellen van het actieplan voor het lokaal alcohol- en drugbeleid.			
Volledig uitgevoerd	**Gedeeltelijk uitgevoerd**	**Wordt aan gewerkt**	**Niet uitgevoerd**

Stap 7: Implementatie van het actieplan

1. Er werd een implementatieplan opgesteld waarin verduidelijkt werd wie wat zal doen, wie verantwoordelijk is voor bepaalde acties en binnen welk tijdskader bepaalde dingen moeten gebeuren. Dit plan beschrijft ook de faciliterende of belemmerende factoren om de acties te realiseren. Indien nodig werd dit plan opgesplitst in individuele (jaar)plannen voor de verschillende betrokken stakeholders.			
Volledig	Gedeeltelijk	Wordt aan gewerkt	Niet gedaan

2. Degenen die de preventie-activiteiten uitvoeren (bv. preventiewerkers, leerkrachten, ouders, …) beschikken over de competenties die nodig zijn voor een succesvolle implementatie.			
Volledig	Gedeeltelijk	Wordt aan gewerkt	Niet gedaan

3. De criteria voor het afronden van de activiteiten zijn gedefinieerd (SMART) (bv. bereikte doelen, verplicht aantal bijgewoonde sessies, aantal bereikte cliënten, duur van de interventie).			
Volledig	Gedeeltelijk	Wordt aan gewerkt	Niet gedaan

4. De acties werden geïmplementeerd zoals beschreven in het implementatieplan			
Volledig	Gedeeltelijk	Wordt aan gewerkt	Niet gedaan

4.1. Indien niet volledig, wat liep er niet zoals beschreven in het implementatieplan?

5. Voor en/of tijdens de implementatie van de preventie-activiteiten werden deze activiteiten (minstens ten dele) gecommuniceerd aan zowel het lokale bestuur, de lokale partners en de inwoners.			
Volledig	Gedeeltelijk	Wordt aan gewerkt	Niet gedaan

5.1. Op welke manier gebeurde dit of waarom gebeurde dit niet?

6. Na afloop van preventie-activiteiten werden de resultaten ervan gecommuniceerd aan zowel het lokale bestuur, de lokale partners en de inwoners.			
Volledig	Gedeeltelijk	Wordt aan gewerkt	Niet gedaan

6.1. Op welke manier gebeurde dit of waarom gebeurde dit niet?

7. Een eindverslag (eventueel jaarrapport) over de preventie-activiteiten in het kader van een lokaal alcohol- en drugbeleid werd opgesteld.			
Volledig	Gedeeltelijk	Wordt aan gewerkt	Niet gedaan

8. Conclusies

8.1. Wat liep er goed en welke acties kunnen er in de toekomst opgezet worden om de implementatie van het actieplan te optimaliseren?

Positief: Mogelijke acties om de implementatie te optimaliseren:

8.2. Welk van volgende opties reflecteert volgens jou het best de huidige stand van zaken over de implementatie van de activiteiten voor het lokaal alcohol- en drugbeleid.			
Volledig uitgevoerd	**Gedeeltelijk uitgevoerd**	**Wordt aan gewerkt**	**Niet uitgevoerd**

VAD

Evaluatie doorheen het lokaal alcohol- en drugbeleid

1. Er werd vanaf de start van het beleidsvormingsproces nagedacht over de evaluatie van de acties en het proces. Dit werd opgenomen in een evaluatieplan waarbij rekening werd gehouden met indicatoren en wie deze zal monitoren (zie ook implementatie).			
Volledig	Gedeeltelijk	Wordt aan gewerkt	Niet gedaan

2. De acties in het kader van het lokaal alcohol- en drugbeleid worden verdergezet op basis van evidentie die wordt aangeleverd door monitoring of evaluatie (verankering).			
Volledig	Gedeeltelijk	Wordt aan gewerkt	Niet gedaan

3. De voortgang van het lokaal alcohol- en drugbeleid (evaluatieresultaten) werd teruggekoppeld naar het lokaal bestuur.			
Volledig	Gedeeltelijk	Wordt aan gewerkt	Niet gedaan

3.1. Op welke manier gebeurde dit of waarom gebeurde dit niet?

4. De voortgang van het lokaal alcohol- en drugbeleid (evaluatieresultaten) werd teruggekoppeld naar het lokaal overleg.			
Volledig	Gedeeltelijk	Wordt aan gewerkt	Niet gedaan

4.1. Op welke manier gebeurde dit of waarom gebeurde dit niet?

5. De voortgang van het lokaal alcohol- en drugbeleid (evaluatieresultaten) werd teruggekoppeld naar het brede publiek en specifieke doelgroepen.			
Volledig	Gedeeltelijk	Wordt aan gewerkt	Niet gedaan

5.1. Op welke manier gebeurde dit of waarom gebeurde dit niet?

6. Conclusies

6.1. Wat liep er goed en welke acties kunnen er in de toekomst opgezet worden om (de activiteiten in het kader van) het lokaal alcohol- en drugbeleid nog beter te evalueren?

Positief:

Mogelijke acties om de evaluatie te verbeteren:

6.2. Welk van volgende opties reflecteert volgens jou het best de huidige stand van zaken over de evaluatie van het lokaal alcohol- en drugbeleid.			
Volledig uitgevoerd	**Gedeeltelijk uitgevoerd**	**Wordt aan gewerkt**	**Niet uitgevoerd**